

ΤΟ ΘΕΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ 15 ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Η Monumenta εντοπίζει εκπαιδευτικές μονάδες που κλείνουν μέσα τους την Ιστορία

Περνώντας από την οδό Μιχαήλ Βόδα τον Αύγουστο του 1933, ο Λε Κορμπιζιέ στάθηκε μπροστά από το περίφημο σχολείο του Παναγιωτάκου. Δίχως να διστάσει καθόλου ο διάσημος Ελβετός σήκωσε την πένα του και άφησε γραπτός στον τοίχο τα συγχαρητήριά του: «Compliments de Le Corbusier». Είναι ένα από τα τουλάχιστον 15 σχολικά κτίρια της Αθήνας που κουβαλούν βαρύτητα διαπιστευτήρια και κλείνουν μέσα τους κομμάτια από την Ιστορία της χώρας. Εκπαιδευτικές μονάδες που μετρούν περισσότερο από έναν αιώνα ζωής ή που κατασκευάστηκαν από κορυφαίους Έλληνες αρχιτέκτονες, όπως ο Πικιώνης, ο Μπυσάκης, ο Καραντινός, στα πρότυπα των πιο πρωτοπόρων ρευμάτων της εποχής τους.

Το τελευταίο χρονικό διάστημα βρίσκεται σε εξέλιξη μια προσπάθεια να συσταθεί ένα Δίκτυο Ιστορικών Σχολείων της Αθήνας. Εμπνευστής της ιδέας είναι η οργάνωση Monumenta, η οποία έχει ήδη προχωρήσει στον εντοπισμό και την καταγραφή 15 ιστορικών σχολείων της πόλης.

«Η Αθήνα διαθέτει ένα εξαιρετικό σύνολο σχολείων, τα περισσότερα από τα οποία φτιάχτηκαν σε δύο περιόδους» εξηγεί η αρχιτέκτονας και επικεφαλής της Monumenta

Ειρήνη Γρατσιά. «Η πρώτη ομάδα κατασκευάστηκε με το πρόγραμμα Καλλία στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού» προσθέτει.

Ήταν το πρώτο κρατικό πρόγραμμα κατασκευής σχολικών κτιρίων και άρχισε να εφαρμόζεται το 1889. Επικεφαλής του τέθηκε ο Δημήτρης Καλλίας, πολιτικός μηχανικός και διευθυντής της τεχνικής υπηρεσίας του Νομού Αττικής, ο οποίος είχε σπουδάσει στο Πολυτεχνείο της Γάνδης. Με τον Καλλία επιβλήθηκε ένας ενιαίος τύπος διδακτηρίων σε ολόκληρη τη χώρα,

ο οποίος αποτέλεσε την «εικόνα» του σχολείου σε κάθε γωνιά της Ελλάδας. Για να καταλήξει σε αυτόν ο Έλληνας νομομαχικός είχε προηγουμένως ζητήσει από τα υπουργεία Παιδείας της Γαλλίας και της Αγγλίας να του στείλουν πολυάριθμα σχέδια σχολικών μονάδων, τα οποία έλαβε υπόψη του πριν καταλήξει στον χαρακτηριστικό νεοκλασικό

ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΠΑΠΑ

ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΜΕΛΛΑ

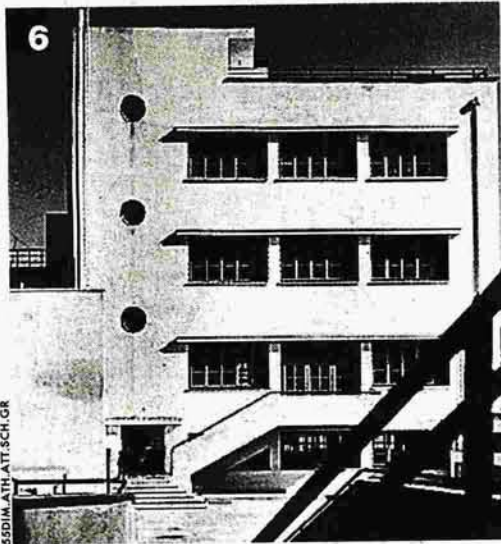
ΜΟΝΙΜΕΝΤΑ

ΟΙΚ

ΣΤΑΛΙΝΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ 7ου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΜΟΝΙΜΕΝΤΑ

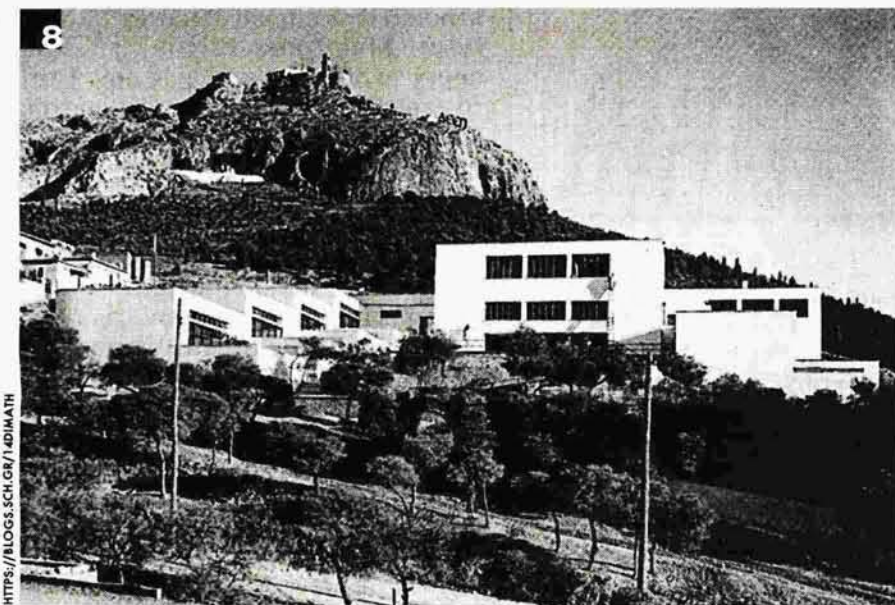

τύπο διδακτηρίου με τον οποίο συνδέθηκε το όνομά του. Ο τύπος των σχολείων Καλλία καταργήθηκε γύρω στο 1911.

«Μια δεύτερη ομάδα ιστορικών σχολείων κατασκευάστηκε τη δεκαετία του '30 επί Ελευθέριου Βενιζέλου με υπουργό Παιδείας τον Γεώργιο Παπανδρέου» συνεχίζει η Ειρήνη Γρατσιά. Τότε αποφασίστηκαν η αναβάθμιση των σχολικών μονάδων και η κατασκευή νέων με τη σύσταση Γραφείου Μελετών Σχολικών Κτιρίων. «Την εποχή εκείνη είχαμε την ανέγερση 3.200 σχολικών κτιρίων σε όλη την Ελλάδα. Σε αυτήν τη φάση εφαρμόζεται ό,τι πιο μοντέρνο και προχωρημένο για την εποχή, καθώς για τα σχολεία αυτά δουλεύουν οι νέοι αρχιτέκτονες που έρχονται από το εξωτερικό, αλλά και απόφοιτοι του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, το οποίο λειτουργεί ήδη από το 1917. Ο Πικιώνης, ο Καραντίνος, ο Μπυσάκης είναι μερικοί από αυτούς» εξηγεί.

Εκτός από αυτές τις δύο κατηγορίες σχολείων, στην Αθήνα σώζονται και κάποια ιδιαίτερα κτίρια που κατασκευάστηκαν για άλλους σκοπούς, αλλά στη συνέχεια φιλοξένησαν σχολικές μονάδες. Το εκπληκτικά διακοσμημένο 15ο Γυμνάσιο στην Κυψέλη, το οποίο λειτουργεί ως ιταλική σχολή καλογηριών και στη συνέχεια ως νοσοκομείο, και το 21ο Δημοτικό, που ξεκίνησε ως κατοικία του 19ου αιώνα, είναι δύο χαρακτηριστικά δείγματα.

Στόχος της Monumenta είναι να συσταθεί ένα δίκτυο με τα ιστορικά σχολεία, τα οποία μέχρι σήμερα καμία αρμόδια υπηρεσία δεν έχει αντιμετωπίσει ως ενιαίο σύνολο. Μετά την καταγραφή τους θα ακολουθήσει η καταχώριση των στοιχείων τους σε μια βάση δεδομένων και τελικά θα προκύψει μια πλατφόρμα στην οποία θα μπορούν να καταφεύγουν μαθητές, εκπαιδευτικοί, φοιτητές, αλλά και οποιοσδήποτε πολίτης το επιθυμεί. Η Monumenta πραγματοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα σε ιστορικά σχολεία παρακινώντας τους μαθητές να κάνουν έρευνα για το παρελθόν της μονάδας όπου φοιτούν. Παράλληλα, τους προτρέπει να εξερευνήσουν τα αρχεία του σχολείου τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις έχει συλλεχθεί σημαντικό αρχαιολογικό υλικό με την πρωτοβουλία χαρισματικών δασκάλων.

«ΤΑ ΝΕΑ» παρουσιάζουν σήμερα επτά στολίδια που «φωτίζουν» την πόλη στο διάβα των χρόνων

8ο Γυμνάσιο και Λύκειο Νικοπόλεως 31-33

Από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και τον Κορνέλιο Καστοριάδη μέχρι τον Παύλο Σιδηρόπουλο, τον Μποστ, τον Τερζάκη, τον Εμπεϊρικό και τη Λιλίκα Νάκου, ο κατάλογος των μαθητών του 8ου Γυμνασίου Αθηνών εντυπωσιάζει. Το κτίριο - δείγμα πρώιμου μοντερνισμού - θεμελιώθηκε το 1926 και ολοκληρώθηκε το 1931 σε σχέδια του Γεωργίου Πάντζαρη, ενός από τους πρώτους αποφοίτους της Αρχιτεκτονικής Σχολής της Αθήνας. Στο προαύλιό του το 1934 έφτιαξε ένα εκκλησάκι ο ταλαντούχος αρχιτέκτονας Νικόλαος Μπυσάκης, ενώ τα επόμενα χρόνια, κατά τη διάρκεια της Κατοχής, μαθητές του 8ου θα συμμετάσχουν στη θρυλική ανατίναξη των γραφείων της φασιστικής οργάνωσης δωσιλόγων ΕΣΠΟ που δρούσε προς όφελος των Γερμανών.

21ο Δημοτικό Σχολείο (Λέλα Καραγιάννη)

Κύπρου 43, Πλατεία Αμερικής

Η ιστορία του ξεκινά με ένα... προικοσύμφωνο. Ήταν τον Ιανουάριο του 1897 όταν η Ερασμία Λιανοσταφίδα, ιδιοκτήτρια ενός κήπου επί της οδού Πατισίων - του κήπου που βρισκόταν στη θέση του σημερινού σχολείου -, παραχωρούσε την κατοχή του στον μέλλοντα σύζυγό της Γεώργιο Αντωνόπουλο, ταγματάρχη Πυροβολικού. Μαζί με τον κήπο έδινε και ποτιστικό ύδωρ, «έξι ώρες την εβδομάδα εκ της πηγής του Περσού ποταμού». Με το πέρασμα των χρόνων ο κήπος χωρίστηκε σε οικοπέδα και σε ένα από αυτά χτίστηκε μια τυπική νεοκλασική κατοικία του 19ου αιώνα. Ακολούθησαν αγοραπωλησίες, δωρεές και κληρονομίες μέχρι το 1959, οπότε το κτίριο μετατράπηκε στην Ανωτέρα Βιομηχανική Σχολή. Τα επόμενα χρόνια στο οίκημα φιλοξενήθηκαν ιδιωτικό Γυμνάσιο και τμήματα του Μικρού Πολυτεχνείου ως τον Νοέμβριο του 1978 που στέγασε το 21ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών.

53ο Δημοτικό Σχολείο Ταρσού 26 και Αλκαμένους

Ενα ωραίο κτίσμα ύστερου νεοκλασικισμού που οικοδομήθηκε το 1904 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Θ. Μιχαλόπουλου στεγάζει το 53ο Δημοτικό Σχολείο της Αθήνας. Το κτίριο αποτέλεσε οικία του Πέτρου Δημητρόφσκι, ο οποίος μερικά χρόνια αργότερα, το 1918, το δώρισε στο ελληνικό κράτος «μετά της περιοχής αυτής, του όλου οικοπέδου έκτασεως χιλίων εννιακοσίων τεκτονικών τετραγωνικών, διά να χρησιμοποιηθεί ως εκπαιδευτήριον... του 6ου εξαταξίου δημοτικού σχολείου θηλέων Αθηνών υπό τον όρον, ίνα υπό του ελληνικού Δημοσίου παρέχεται μηνιαίως ποσόν δραχμών 600 έφ' όσον ζώσιν αυτός και ή σύζυγός του ή και έτερος τούτων μέχρι του θανάτου του». Έχει χαρακτηρισθεί διατηρητέο από το υπουργείο Πολιτισμού, ενώ το 1922 στέγασε ξεριζωμένους της Μικρασιατικής Καταστροφής. Σε αυτό, επίσης, βρήκαν στέγη Πειραιώτες που εγκατέλειψαν τα σπίτια τους μετά τον βομβαρδισμό της πόλης το 1944.

70ό Δημοτικό Σχολείο Καλιόπερ 1, Κουκάκι

Σε σχέδια του αρχιτέκτονα Πάτροκλου Καραντινού, ενός από τους πιο εξέχοντες Έλληνες αρχι-

τέκτονες του 20ού αιώνα, θεμελιώθηκε το 1931 το σχολικό κτίριο. Ο Καραντίνος συνεργάστηκε για τα σχέδια με τον Ιταλοελβετό Α. Σαρτότις, γεγονός πρωτοφανές για την εποχή. Λίγο μετά την ανέγερσή του το σχολείο γίνεται γνωστό στην πρωτοπορία των ευρωπαϊκών αρχιτεκτόνων του Μεσοπολέμου ως «το σχολείο της Ακρόπολης». Αλλωστε, όπως ανέφερε ο ίδιος ο Καραντίνος, προβληματίστηκε ιδιαίτερα για το σχέδιο λόγω της θέσης του κτιρίου, κάτω από τον Ιερό Βράχο. Τελικά, δίνοντάς του τον ιδανικό προσανατολισμό και επιλέγοντας μεγάλα οριζόντια παράθυρα, πέτυχε τη διάχυση του φωτός στις αίθουσες και μια αίσθηση «αρμονικής συνδιαλλαγής» με τον Παρθενώνα. Το σχολείο επιτάχθηκε κατά τη διάρκεια της Κατοχής και λειτουργήσε ως νοσοκομείο στα Δεκεμβριανά.

74ο Δημοτικό Σχολείο Αδριανού και Φλέσσα

Συμπληρώνει 143 χρόνια ζωής και είναι ένα από τα στολίδια της Πλάκας. Τη δημιουργία του σχεδίαζαν από το 1824 φωτισμένοι λόγιοι όπως ο Γεώργιος Γεννάδιος, ο Ανθιμος Γαζής και ο Παναγής Νοταράς, οι οποίοι θέλησαν να εφαρμόσουν σε αυτό εκπαιδευτικές μεθόδους από την Αγγλία και τη Γαλλία. Το επιβλητικό αέτωμα, οι δωρικοί κίονες, η μεγαλοπρεπής σκάλα είναι φτιαγμένα σε σχέδια του Παναγή Κάλκου, του αρχιτέκτονα που άφησε το στίγμα του στα ανάκτορα, στο Αρχαιολογικό Μουσείο και σε άλλα όμορφα κτίρια της πόλης. Εμβλημα του σχολείου η φράση «φρόνησις μετ' επιστήμης και ευθύτητας», ενώ από τα θρανία του πέρασαν μεταξύ άλλων ο Ξενοφών Ζολώτας, ο καθηγητής Παιδιατρικής Ν. Μασσανιώτης, ο αρεοπαγίτης Αθως Τσοούτσος, οι ηθοποιοί Αρτέμης και Ορέστης Μάτσας και ο τραγουδιστής Πάνος Γαβαλάς.

54ο και 55ο Δημοτικό Σχολείο Λιοσίων και Μιχαήλ Βόδα

Το συγκρότημα που στεγάζει τα δύο δημοτικά σχολεία της οδού Μιχαήλ Βόδα δεν χρειάζεται πολλές συστάσεις. Είναι ένα ωραίο δείγμα μοντερνισμού της δεκαετίας του '30, στο οποίο αποφάσισε να αφήσει γραπτώς τα συγκαρτητήριά του ο Λε Κορμπιζιέ. Φτιαγμένο σε σχέδια του ταλαντούχου αρχιτέκτονα Κυριακούλη Παναγιωτάκου, ο οποίος σχεδίασε την περίφημη Μπλε Πολυκατοικία των Εξαρχείων και είχε διακριθεί μαζί με τον Μπυσάκη σε διαγωνισμό για τον ιερό ναό Ευαγγελιστρίας στην Τήνο, ήταν από την εποχή της θεμελίωσής του ένα εμβληματικό κτίριο. Αυτό που το κάνει να ξεχωρίζει είναι το κλιμακοστάσιο στη δυτική του άκρη, το οποίο εξέχει από τον κύριο όγκο με τη μορφή καμπύλου εξώστου, ενώ η φωτεινότητα των χώρων και η καθαρότητα του όγκου το καθιστούν μοναδικό.

14ο Δημοτικό Σχολείο Σίνα 70, Λυκαβηττός

Ενα πρώιμο έργο του ελληνικού μοντερνισμού, χαρακτηριστικό δείγμα της αρχιτεκτονικής του Μπαουχάουζ, από τον Δημήτρη Πικιώνη. Το 14ο Δημοτικό Σχολείο της Αθήνας εντάσσεται στο πρόγραμμα σχολικών κατασκευών της τετραετίας 1928-1932 και είναι χτισμένο σε επίπεδα, σε ένα εξαιρετικά επικλινές έδαφος. Σε ένα συμβολικό σχέδιο, σκάλες συνδέουν τις αίθουσες μεταξύ τους και όλες μαζί οδηγούν στο υψηλότερο επίπεδο του επικλινούς εδάφους, στην κεντρική αυλή, όπου βρίσκονται τα γραφεία του διδακτικού προσωπικού. Πάνω από τα γραφεία βρίσκεται το θέατρο και αριστερά, προς τα δυτικά, υπήρχε βιβλιοθήκη - αναγνωστήριο. Το σχολείο διέθετε γυμναστήριο, μαγειρεία, εστιατόριο και εργαστήριο χειροτεχνίας. Σήμερα έχει υποστεί παρεμβάσεις.